

NÉPNEVELŐK LAPJA.

NEVELÉS- ÉS OKTATÁSÜGYI SZAKKÖZLÖNY.

MEGJELENIK MINDEN SZOMBATON A NAGY SZÜNIDŐBEN IS.

Laptulajdonos és kiadó:

A „NÉPNEVELŐK BUDAPESTI EGYESÜLETE.”

Felelős szerkesztő:

SOMLYAY JÓZSEF.

Előfizetési ár:

Egész évre 4 frt
Fél évre 2 frt
Negyed évre 1 frt
Egyes szám 10 kr.

A lap szellemi részét illető közlemények, valamint a vidéki előfizetők részéről beküldendő díjak és reklamációk a szerkesztő neve alatt Budapest. I. ker. Krisztinaváros, Pálya-utca 9-ik sz. a. küldendők.

TARTALOM:

Ismét egy „rendelet.” B. L. —
Pár szó a nevelés-tudományról,
UJFALUSSY SÁNDOR. — Nep-
nevelési állapotok Franciaor-
szágban. ZAJZON D. — A besz.
és ért. gyakorl. paed. és did. je-
lentősége. ALMÁSY JÁNOS. —
Iskolai értesítők. — Vegyesek.
— Szerkesztői üzenetek.

Ismét egy „rendelet.”

A közoktatási miniszter egy újabb rendelettel ismét felemelte a gymnáziumok tandiját. A megokolásban a pénzügyi tekintet van kiemelve, a mit azonban e rendelet elbirálásánál bátran figyelmen kívül hagyhatunk; mert egy állam életében néhány ezer forint, még e legnehezebb pénzügyi viszonyok között is, nem jöhet számításba. Ettől tehát eltekintve a tandijemelést be nem vallott, de tulajdonképi céljával kell foglalkoznunk. Mindenki tisztában van azzal, hogy ez a cél nem egyéb, mint a gymnáziumok túltömöttségét s az ebből — állítólag — eredő társadalmi bajokat megakadályozni.

A czélt föltétlenül helyeseljük, a választott eszközt föltétlenül helytelenítjük. Ennek az álláspontunknak a megokolása egyuttal utmutató akar lenni e fontos társadalmi kérdés megoldására.

A gymnáziumok túltömöttsége s ennek következményei sokkal mélyebbreható nagyobb fontosságú társadalmi körülmények kifolyása, semhogy azt egy pár forintnyi tandijemeléssel megszüntetni lehetne. Ezzel csak egyet lehet elérni: szaporítani az elkezeredett elégedetlenek számát, a kik nem csak a fenálló kormányrendszernek, de az egész társadalmi rendnek is ellenségeivé lesznek, mert igazságtalannak, sőt romlottnak tartják azt az állami és társadalmi rendet, melynek minden mozzanata előttük azt látszik — s nem is ok nélkül — bebizonyítani, hogy az ember értékét a szerint mérlegelik, a mint ilyen vagy olyan öszszeget képes vagy nem képes a kapzsi hatalmasabb szemébe vágni.

A gymnáziumba való túdulást csak az azt előidéző okok megszüntetésével lehet csökkenteni s lassan egészen elenyésztetni.

A gymnáziumokért való rajongás részben kulturális berendezettségünk, részben társadalmi balfelfogásaink, valamint közgazdasági helyzetünk folyománya. Ezek megváltoztatása adhatna csak más irányt az

életpályákra való készülésnek. S ilyen ezelt oly kicsinyes mód s eszközök által akarni elérni, a milyen a gymnáziumok tandíjának a felemelése, nem bizonyít mást, minthogy irányadó helyen a bajnak még a forrása iránt sínesenek tisztában, s nem is igen tartják feladatuknak aziránt tisztába jönni.

Szomorú tény nálunk, hogy kulturális berendezettségünkben a gymnáziumoknak sokkal nagyobb fontosság van tulajdonítva, mint a memmit tulajdonképen megérdemelnek a tényleges értéküknel fogva.

A gymnáziumot végzett egyének ugy tekintetnek, s tényleg az életben ugy is szerepelnek, mint a kik az emberi képzettség söt bölcsesség netovábbját elérték, a mi után már a legtöbb pályán legfeljebb egy kis szakbeli gyakorlat szükséges, hogy készen legyen a tökéletes ember. S ezt a társadalomra nézve bajja legfőképp az teszi, hogy ilyen tekintet alá csak a gymnáziumot végzett, ugyszólván gyermek-emberek jönek, s a másféle iskolákban, pl. szakintézetekben végzetek már ebben a kategóriában nem számítanak.

Nemcsak kedvezményben, de előnyökben is leginkább a „gymnázisták“ részesülnek. Oly pályákon, hol a gymnáziumok annyira hánytorgatott latin nyelvére a legkevesebb szükség sínes, a „gymnázisták“ pár hónapi gyakorlat után nemcsak biztos kenyérhez, de biztos jövőhöz is jutnak: míg a szakiskolákat végzett egyének, kiknek pedig hasonlíthatlanul nagyobb a képzettségök, egészen ki vannak zárva, s így ha a pályán, melyre tulajdonképen készültek, álláshoz, vagy legalább türehető álláshoz nem juthatnak, más téren nem hasznosíthatják munkaerejüket. Nem igazságtalan, söt nevétséges állapot-e, hogy ezekkel szemben olyanok élvezik a kizárólagos előnyt, akik még tulajdonképen semmi féle pályára nincsenek készen?! mert hiszen a gymnázium, mint előkészítő iskola, tulajdonképen csak alapot nyújt arra, hogy a szakbeli tanulmányozásra (tehát nem a szakdolgozók végzésére) képesek legyenek.

Ebből az állapotból, ami különben törvényeinkben gyökeredzik, önként támadt az a társadalmi balfelfogás, mely nem is tartja művelt embernek azt, a ki nem gymnáziumot végzett. Az a szó, hogy „nyolcz latin iskolába járt,“ föltétlen tiszteletet szerez az egyének, ha még oly tudatlan, buta is különben. S a ki ezt nem tudja p a p i r o s o n kimutatni, az lehet a legkiválóbb képességü és képzettségü egyén, arról csak kicsinylőleg beszélnek, (még a gymnáziumok népessége ellen harczoló miniszteriumban is, mint olyanról, a ki lehet derek ember az ő „mesterségében,“ de a ki az igazi művelt emberek között számba nem jöhet, mert hiszen „még nyolcz osztályt se tud kimutatni.“

Ezekhez járul, mint említők, közgazdasági helyzetünk. Se ipar, se kereskedelem, s egyáltalában semmi realis alapu életpálya nem biztosítja a szegényember existenciáját. Tőke nélkül az iparos egész életében a mindennapi falatért rabszolgai munkát végezö napszamos marad. Tőke nélkül a kereskedő lehet egész életén át szintén a mindennapi falatért küzdő, valóságos bolti szolgálja másoknak, de önálló kereskedővé fel nem küzdheti magát. Már az nagy szerencse, ha egy három-négy lépésnyi zugban néhány forintnyí napi forgalmu szatócsüzletet nyithat.

Igy van minden más, realis alapu életpályával; mert a munka

értéke oly csekély, hogy nem csak a szerzés határos a lehetetlenséggel, de a megélhetés is kétséges.

Csoda-e ily viszonyok között, ha a legtöbb ember, a kinek nem sorsa az Isten kegyelméből való nagy vagyon mellett az urkodás, azt a pályát keresi, a hol aránylag a legkönnyebben jut türehető megélhetéshez: — a hivatal?

S minthogy a különböző „hivatalok“ ajtaja leginkább a latin iskolák bizonyítványa előtt nyílik meg, s nem az arra való képesség előtt, eltekintve attól, hogy hol és mint lett az megszerezve: csoda-e, ha mindenki a latiniskolákba rohan?

Ez nem csoda: de csoda az, hogy a nemzet sorsa felett intézkedők ily nagy fontosságú ügyek velejét soha se látják meg, hanem egy pár garas kirovásával akarják a hegyet kimozdítani helyéből.

Tessék az itt vázolt viszonyok megváltoztatására alkalmas, mélyre ható intézkedéseket tenni! s a baj okvetlenül szünni fog.

Amit a közoktatási kormány tehet, azok között első helyen áll, hogy ne dédelgesse a latin iskolákat más intézetek rovására. Tegyen törvényes intézkedést az iránt, hogy oly intézetek, melyek tanulmány tekintetében megfelelnek a gymnáziumoknak, minden tekintetben emeltessenek ezzel egy rangba, s a melyeknek a tanulmányi értéke magasabb, helyeztessenek gymnáziumok fölé.

Nyuljon bele igazi szabadelvűséggel a kulturális élet berendezésébe új, igazságosabb alapon. Bármely pályára szándékozó ember képességei elbírálásánál ne azt tekintse, hogy **hol tanult**, hanem hogy **mit tud!**? A ki bebizonyítja képességét a kérdéses életpályára, aki garanciát bir nyújtani arra, hogy ért ahhoz a dologhoz, megtud annak felelni, ne hurrogassák azt le csak azért, mert nem üldögélt a latiniskolák padjában, s ne adják az előnyt egy másíknak, csak épen azért, mert ezt tette, ha mindjárt képessége s képzettsége amazé mellett meg nem állhat is.

Egyáltalában emeljük érvényre az egyén munkaértékét, s szakítsunk azzal az ósdi s nevetséges vaskalapossággal, mely minden embert a szerint becsül, hogy milyen iskolába járt s nem a szerint, hogy mit tud? mire képes?

Ide tessék vágni a fejszét s akkor még az általános ingyenesoktatás mellett is más képe lesz a gymnáziumoknak s más az egész kulturális és társadalmi életünknek.

Persze ily cél elérésére valamicskét tenni is kellene s a tevés helyett sokkal könnyebb a jelszavakkal való dobálódzás, meg egy-két tanító- és tanítvány-rendszabályozó szabályrendelet kibocsátása.

B. — L. —

Pár szó a nevelés-tudományról.

(Vége.)

Az eddigieknek következménye a nevelés-tudomány ama kiváló törekvése, mely az értelmet, a megértetést aggodalmas tulzással műveli. Elítéli az emlékezet, a képzelet tulságos fejlesztését, de cseberből ve-

derbe esik, mert a gondolkodást meg erőszakolja. Nem elégszik meg a szemlélettel, a képzetekkel, az ismerettel, hanem minden áron követeli, hogy a megismerés már kezdetben a logika törvényeinek feleljen meg s a képzetek, még mielőtt teljesek, már nemcsak fogalmakká, de logikailag rendezett fogalom-csoportokká alakuljanak: a rendszerezéssel megöli az ismeretet; logikai törvényeivel erőszakolja a lélek fejlődését s aztán még csodálkozik, hogy ma sem terem több és jobb gondolkozó, mint akkor, mikor a gyermekeknek csak ismeretet, képzeteket adtak, csak emlékezetét terheltek. Pedig tudhatná, hogy a logikai csoportosítás, osztályozás és a definiciók árja, a megértetés szó-tömege könnyítheti a felfogást, megértést és emlékezetet, de nem akkor, mikor azok mind az új képzetek mellé az új képzetek és szavak egész raját adják, nem akkor, mikor az egy fogalom, ítélet, következtetés felfogását, megértését egész sereg új fogalom, ítélet és következtetés által nehezítik, teszik lehetetlenné. Mai tanításunk szerint a gyermekek csakugyan az erdtől nem látják a fát s ennek oka a nevelés-tudomány alap-igazságainak hiányos megvilágításában rejlik. Ha igaz, a mit a lélektan mond, hogy a léleknek minden tehetsége nem lép föl egyszerre egyenlő fokú képességgel arra, hogy ugyanegy időben egyenlő mértékben képezhető legyen: akkor mai nevelésünk psychologisálva síncs, akkor nevelés-tudományunk nagyon rossz uton halad, mikor elveit és utasításait nem a szerint szabja, a mint a gyermeknél az ösztön, az érzelem, a képzelet, az emlékezet a léleknek legfeltünőbb nyilvánulása. Ha az a tétel nem igaz, akkor nevelés-tudományunk lehet ma jó, csak a lelket kell hozzá idomítani.

Ezekhez járul az a nagy hiba, mit megmondott szépen már Rousseau: „Nemünk legeszesebbjei untig azt fürkészik, hogy mit kell az embernek tudnia és nem veszik tekintetbe: mennyit bír a gyermek megtanulni.” Dícseszkiz nevelés-tudományunk, hogy fő-elve a tanításban a szemléltetés, de azért már kezdetben tömve van a tanítás közvetlenül nem szemléltethető dolgokkal, melyek nagy részét aztán, mert az „értelem-fejlesztés úgy követeli” definició-árba fojtják el. Keveset, de jól! — mondják s a népiskola már a tudományok — ugyszólván — minden ágát felöleli még pedig tudományos rendszerbe foglalva. Ime, ezekből is kiténik, mennyire következetes nevelés-tudományunk a saját elveivel! Igen, mert nem tudja, mennyit bír a gyermek megtanulni. Foglalkozik a neveléstan a nevelés alanyával s a nevelés eszközeivel és ezek alkalmazásának módjával, de semmit sem tud arról, mit és mennyit bír meg a gyermek; nem tudja, mikor mennyi tanulni, felfogni, megtartani- valót nyújthat neki. Pedig, a míg erre bizonyos mértéke nincs, addig a megismerőtehetség fejlesztése, az oktatás sem nyugszik biztos alapon s épen nem oszthatja el azt az aggodalmat, hogy az oktatás idején nemcsak a tárgyi és alakí siker bizonytalan, de még a természetes testi és lelki fejlődés is gátolva avagy épen megakadályozva lesz; — úgy lesz minden, mint ma van.

Elfelejtí a nevelés-tudomány annak a kutatását is: vajjon mikor és milyen fokban hat a megismerés az érzelmre és akaratra; mely képzetek vagy képzet-csoportok teszik e hatást biztosan? Ezt feledve soha sem tudhat úgy nevelni, hogy az oktatás által az akaratot bizton kivonja az

ösztönök, nemtelen érzelmek uralma alól; soha sem fogja elérni azt a napjainkban kitűzött célt, hogy az érzelmek az ismeretek által befolyásolva, irányítva — a belátással mindig megegyezőleg hassanak az akaratra, ellenkezőleg soha se! — Ettől ma nagyon távol állunk, amnyira távol, hogy nemcsak a neveléstan tehetetlenségét mutathatjuk ki, de meg-támadhatjuk a lélektant is, mely az érzelmeket úgy állítja oda, mint melyek az ész, az értelem föltétlen uralma alá hajlíthatók.

Hát aztán említsük-e, mily keveset tud a neveléstudomány a természetes fejlődésről s az egyéniségről? Képes-e megmondani, mikor, milyen fokú testi és szellemi fejlődést nevezünk természetesnek, s az oktatás mely és mennyi tárgya, anyaga, az érzelmek melyik nemé és foka, az akarat és cselekvés milyen ereje s tartama segítik elő időről-időre a természetes fejlődést. — Avagy figyelte-e a neveléstan az egyéniségeket; csak nem hiszi talán, hogy a négy vérmérséklet előadásával e tekintetben feladatát megoldotta!? Ha ezt mondja: legyen a nevelés egyéni, akkor miért nem mond ellent — legalább elyben — a közös tanításnak, mért nem követel minden egyéniség számára külön, meghatározott egyéniségi nevelőt s mért nem szabja meg a külön nevelési módot, anyagot stbit.

E néhány szó is tanusítja nevelés-tudományunk hiányos, fogyatékos voltát s ezt téve, egyik főokát mutatja fel mai nevelésünk tapasztalt mérvü és fokú sikertelenségének. „Nevelésről írni annyi, mint egyszerre mindemről írni“ — mondja Jean Paul — s ha ezt nem értjük is szó szerint, de annyit meg kell tanulnunk belőle, hogy a neveléstudomány nem lehet teljes addig, míg azt sem tartja kötelességének, hogy a család, társadalom, állam életével, hatásaival bőven foglalkozzék s azokból a neveltre és nevelőre egyiránt nagyon fontos következményeket nyilvánvalókká tegye. Nem lehet a nevelés-tudomány teljes, ha csak arra helyezi a fő-súlyt, miként neveljen, oktasson az iskola s keveset törődik azzal: miként oktasson, neveljen a család s miként támogassa az iskolát, — épen semmit sem gondol pedig arra, hogy a társadalom miként érvényesítse rendkívüli befolyását, nevelői hatalmát a nevelés érdekében?!

Ha látjuk, mely fogyatkozásokban sínylik a nevelés-tudomány, már nagy lépést tettünk a javításhoz, melynek utját alább jelölöm.

Azt mondja Arany Petőfinek: „A természetvizsgálók valamennyien sem érnek föl veled a természet vizsgálatában. Ők a természet körmeit, haját stb. te lelkét vizsgálod. — s kérdem: melyik nagyobb? Amaz mesterség — ez művészet.“ Én e szavakban látom legtalálóbban, legszebben jellemezve a nevelés-tudományt, mert ennek a természetet, a természet legkiválóbb lényét: az embert, a testet és lelket kell vizsgálnia. Ez az első kötelesség. Az anthropológia legyen az alap s ennek fejlesztésére külön intézet állítandó, hol igazi szakférfiak, természet tudósok és paedagogusok vállalvete vizsgálgassanak és demonstráljanak; imen, mint középpontból terjedjenek szét a módok, eszközök és utasítások, melyek szerint minden iskola, a legalsóbbtól a legfelsőbbig vizsgálni tartozzék a fejlődő embert, s az eredményt időről időre a középpontba adja be. Ezzel orvosok és gyakorlati nevelők, tanítók bizassanak meg. Tüzesenek ki díjak az antropológiai vizsgálódásokra és kérdések megoldására. Állam,

egyház, természettudományi és paedagogiai társulatok úgy, mint egyesek vegyének részt a nagy munkában s áldozzanak a cél érdekében, mert épen emek elmaradása fő-oka a paedagogika hiányainak, fogyatékosságának.

Nincs nagyobb feladat, mint emek teljesítése: ember, ismerd meg tenmagadat! Míg az ember az embert nem ismeri, addig jó nevelésről szó nem lehet. Ideje már, hogy azok, kik a házi állatok, a pókok, a növények, a barlangok stöbbs effélék megismerésére pénzt és munkát áldoznak, fordítsák ugyanezt az ember megismerésére is! De ezt ne a mai filozófiai alapon tegyék, hanem természet-tudományi alapon, mert biztos ismeret csak ezen az uton nyerhető.

Ne arra törekedjünk, hogy egyetemes, általános érvényű paedagogikát teremtsünk, mert ezt ma jól úgy se tehetjük: tisztázzuk inkább a nevelés-tudomány egyes kérdéseit, vizsgálgassuk egyes részleteit, alkossunk különleges, részleges paedagogikát: mert csak így haladhatunk és érhetünk el biztosan oda, hol a neveléstudomány hatalmas és hibátlan épülete elkészíthető. Terv, anyag és minden, legparányibb anyagnak célszerű, jó felhasználása, beosztása föltétele egy ily templom felépítésének. Lásson munkához mindenki; ha egyébbel nem, homokszemmel járuljon az építéshez. A tanítók igen sok tényt, megfigyelést nyújthatnának a testi-lelki fejlődés, a biológia és sociológia köréből; saját tapasztalataik feljegyzése által megoldáshoz vezethetnék sok más között e kérdéseket: milyen a természetes fejlődés, mennyit bír meg a gyermek teste és szelleme, mikor, mely körülmények közt mely benyomások milyen egyéniségre s milyen egyéniségtől eredve tettek jó vagy rossz hatást? A szülék, orvosok, természettudósok, társadalmi tudományokkal foglalkozók és életrajz-írók mind-mind nagyban hozzá járulhatnak a paedagogika fejlesztéséhez kevés munka és csekély idő feláldozásával akkor, ha figyelmök ez irányban is kiterjedne. Hogy ez megtörténjék, egyleti, társadalmi és bírlapi uton nekünk kell a mozgalmat megindítanunk: az anyag összehordásához úgy egyesek, mint társulataink nagy részben hívatottak; akadémiánk, embertani, orvosi, természettudományi egyesületeink igen sokat tehetnének úgy e tekintetben, mint az egyes részletek teljes kifejtése, megállapítása érdekében; a közoktatásügyi kormányknak pedig gondoskodnia kellene az anyag feldolgozásáról, berendezéséről ép úgy, mint azoknak terv- és célszerű gyűjtéséről.

Neveléstudományunk alapjai nem teljesek és nem biztosak; új és helyesebb talapat kell ahhoz új és elfogulatlanabb módszerrel keresve s filozófiai rendszer szerint fölépítve. — Nevelésünk ingatag és helytelen; e bajon nem segít a gyakorlatilag működő tanítók, nevelők korholása csupán: de igenis javíthat a nevelés-tudomány haladása s tanítóinknak e haladás szerint történő kiképzése. Kell, hogy az ember paedagogiai célból, mint a természet lénye minden oldalú vizsgálódás, kísérletezés tárgyává tétessék; kell, hogy nevelő-intézetek létesüljenek az ember számára annak születésétől nagykorúságáig s azokban az intézetekben okszerű, a cél és lényeg tekintetében megegyező, de a kivétel, a módszer dolgában egymástól eltérő nevelés keljen versenyre egymás ellenében! Ily intézetek vezetőitől várhatjuk a nevelés és neveléstudomány javítását. — Ez az én meggyőződésem; ha rámutattam a paedagogika néhány fogyat-

kozására, megjelöltem röviden az eszközt is, mely — szerintem — orvosolható és javíthat. — Kérem, ajándékozzák meg igénytelen soraimat becses figyelmökkel s a mondottakat forgassák meg fejökben — érdeme szerint.

Ujfalussy Sándor.

Népnevelési állapotok Franciaországban

Nevelési és tanítási szempontból egyaránt szükséges, hogy a művelt külföld közoktatásügyét minél behatóbban megismerjük s hazai viszonyainkkal összehasonlítsuk. Szaktudósaink és tanügyi íróink eddigelé kiváló előszeretettel fordultak a német iskolarendszerek felé s ez által bizonyos egyoldalságba estek; napjainkban azonban egyesek kezdenek figyelemmel lenni a francia, angol, svéd, dán és orosz közoktatási viszonyok iránt is, a melyeknek tanulmányozása tagadhatatlanul igen sok tanulságot foglal magában s e mellett megóv az egyoldalságtól. Különösen pedig a francia oktatási szervezet jelenlegi állapota az, a mely érdeklődésünket nagyon igénybe veheti s hazai közoktatásügyünk javítására sok tekintetben útmutatást nyújthat.

E becses tanügyi lap hasábjain legyen nekem megengedve, hogy a franciaországi népnevelési viszonyok jelenlegi állásáról egyet-mást elmondhassak. Cikkem anyagát nagy részben E. Simonotnak 1887. márczius 8-án a braunschweigi tanítógyűlésen tartott igen érdekes felolvasásából merítettem, de figyelemmel voltam E. Rendu-Trouillet sokak előtt ismerettség munkájára is (Manuel de L' Enseignement primaire).

Franciaországban a népoktatás ügyének föllendülése, mint amnyi sok más eszmének megtestesítése a mult század utolsó évtizedében lezajlott nagy forradalomnak köszönhető. Az addig elnyomott köznépfölzabadulván bilincseiből, önként következett, hogy annak a szabadság élvezéséhez kellő műveltséget is kellett nyújtani. Ezen eszme vezérelre a nemzetgyűlés tagjait s később a törvényhozó testületet és a nemzeti conventet is. Mind eme gyülekezeteiben a nép képviselőinek akadtak számosan, a kik első sorban az elemi oktatás ügyének gyökeres újjászervezését sürgették s a nagy néptömeg általános oktatása mellett buzgólkodtak.

Abban a közoktatási tervzetben, a melyet a nagynevű Talleyrand 1791-ben a nemzetgyűlés elébe terjesztett, már mindazon elvek benne foglaltattak, a melyeken a jelenlegi francia népoktatási szervezet nyugszik. Ő így szólt a képviselőkhöz: „Mintán önök a népnek hatalmat adtak, kell hogy azt okosságra is vezessék. Az oktatás a szabadságnak szükséges ellensúlyozója.“ Ő az, a ki először sürgeti az ingyenes és kötelező néptanítást. A nemzetgyűlésnek azonban nem volt elég ideje, hogy Talleyrand tervzetét megvitassa s így a törvényhozó testületnek jutott volna feladatánul, hogy eme fontos kérdésben intézkedjék, de ebben a rohamosan változó politikai viszonyok ezt is megakadályozták, mig nem végre a nemzeti conventben 1795-ben a közoktatásra vonatkozó tervzetek tárgyalása és elfogadása megtörtént. Ezen elfogadott tervzetekből is azonban a lassanként föllépő reakció következtében akkor kevés változtatott meg.

A nagy forradalomnak tagadhatatlan érdeme, hogy megjelölte a népoktatás útját s kimutatta azokat az irányvonalakat, a melyek felé az utódoknak törekedniök kell. A revolúció után következő kormányok aztán a szerint, a mint a szabadelvűségnek, vagy pedig a reakzionárius szellemnek voltak hívei, hol előmozdították, hol pedig meggátolni igyekeztek a forradalom által hirdetett és elfogadott köznevelési elveket. A népoktatás ügyének haladása vagy hanyatlása tehát szorosan össze volt fűzve Franciaországban a különböző szellemű és igen gyakran változó kormányformákkal. A kormányzasi szempontokból ítélve meg a francia népoktatási viszonyokat, négy fő korszakot lehet megkülönböztetniünk. Az első 1795-től 1833-ig terjed; ezen idő alatt a népoktatás ügye el volt hanyagolva s a revolúció által hangoztatott elvek kevés figyelemben részesültek. A második korszak 1833-tól 1850-ig tart, a midőn a nagynevű Guizot kormánya alatt a nagy forradalom idejében hangoztatott köznevelési elvek újból visszhangra találnak. 1850-től a hetvenes évekig terjedőleg az iskolai ügyekben a papság nyer tulsulyt, míg végre napjainkban a harmadik köztársaság emberei az 1882., 1884. és 1886. törvények alapján lassanként megvalósították a multtól örökbe kapott eszméket.

*

A jelenlegi francia elemi oktatás szervezete három fő alapelven nyugszik. Ezek közül az első az általános iskolakötelezettség, a második a teljesen ingyenes oktatás és a harmadik a vallási neutralitás.

Az iskolakötelezettségről, a mely Franciaországban jóval később vert gyökeret, mint más államokban, itten fölösleges volna szólanom. Annál több figyelmet érdemel azonban a második és harmadik alapelv keresztülvitele.

A tanítás ingyenességének megvalósítását, a törvény alkotói szerint, az általános tankötelezettség tette szükségessé. Ugyanis ha az állam kényszeríti a szülőket, hogy gyermekeiket taníttassák, önként következik ebből, hogy módot is nyújtson a szegényebb osztálybeliek számára eme kötelezettségnek minden anyagi megerőltetés nélkül eleget tenni. Az elemi iskoláztatás költségeihez minden francia polgár hozzájárulni tartozik, mert a népnevelés nemzeti ügy s az államnak egyik legfőbb feladata, hogy a hazának és a társadalomnak derék, művelt polgárai legyenek. Ezelőtt a községek tartották fenn az iskolákat s az állam csak egyeseket segélyezett; most megfordítva van a dolog, jelenleg az állam tartja fenn azokat a községek adójából. A tanítóból államhivatalnok lett, függetlensége, biztonsága s tekintélye emelkedett. Napjainkban a francziák hazájában az ingyenes oktatás a népnevelési intézetek mindegyikénél be van hozva, csakis a kézműipariskolák tesznek ez alul kivételt, a hol a tanítás nem kötelező. Ingyenesek tehát nem csak a tulajdonképeni elemi iskolák, hanem a felsőbb népoktatási intézetek s maguk a tanítóképzők is.

A legnevezetesebb reform a francia közoktatás jelen időszakában mindenesetre a teljes vallási neutralitás elvének keresztülvitelében áll. A törvény alkotói szerint eme neutralitás szintén az iskoláztatási kényszer-

nek folyamányakép tekintendő s a lelkiismereti szabadság tiszteletéből és védelméből következik. Az állam, mely a vallási türelmességet hűdelti, megkívánja az iskoláktól is, hogy azok minden polgár gyermeke számára a vallási meggyőződés veszélye nélkül hozzáférhetőek legyenek. A hittant tanítsák a felekezetek lelkészei az iskolaköteles gyermekeknek tetszés szerint, ha ezt a szülők kívánják: de az állami iskoláknak (s minden iskola állami intézmény) és az állami tanítóknak semmi közük nincsen a vallási dogmákhoz. Az állam fizeti a papokat és tanítókat, de ezek teljesen függetlenek egymástól, mindegyik a saját sphaerájára levén szorítva.

A vallási neutralitás elvéből következett aztán ama követelmény megvalósítása is, hogy az állam iskoláiban csakis világi tanítók, tanítónők foglalhassanak el állást: ebből folyt, hogy az egyházi társulatoknak, szerzetes rendeknek, a melyek eddig az ország számos iskoláiban az oktatás ügyét kezökben tartották, meg kellett válniok működésöktől, fennmaradván számukra a jog, hogy jövőre magániskolákat nyithassanak, ha tagjaik képesítő oklevelet szereztek s ha tanításuk a törvénnyel és erkölcsökkel nem jó ellenkezésbe. Az iskolák neutralizálása adott léteelt egy új tantárgynak is, tudniillik az erkölesi és polgári kötelességek tanának, a mely az addigi népiskolai vallástanítás helyébe lépett. A törvény alkotói előtt ugyanis azon eszme lebegett, hogy a vallási dogmák helyett egy olyan általános erkölestant vigyenek be az iskolába, a mely a legfőbb igazságokat s a moral örök-érvényű törvényeit magában foglalván, bármely felekezeti szülők gyermekei részére egyformán tanítási tárggyul szolgálhat.

A francia parlamentben hallható volt több ízben annak hangoztatása, hogy — teljes tárgyvilágossággal itélvén meg a dolgot — az iskolákban tanítandó emez „általános erkölestan“ nem foglal semmi olyat magában, a mi a különböző hitfelekezeti növendékek lelkiismeretét sérthetné. Az általános erkölesi oktatás mellett aztán a családoknak mindig jogukban fog állani, hogy a gyermekeket saját egyházuk vallástanáira is taníttassák. A törvénynek nincs szándékában, hogy a népet vallástalanná tegye, hanem csak az, hogy a felekezeti hitoktatást az iskolák köréből kizárva, azt a családok, illetőleg az egyházak magán teendőjének hagyja fenn.

Természetes, hogy a mi viszonyainkból kiindulva itélvén meg emez eljárást, igen sok tekintetben nem érthetünk egyet a francia törvényhozás intenczióival. Mi a hittanítást bármely jellegű népiskoláink rendes teendőjének tartjuk, a melyet nem szeretnénk a szülők kénye-kedvére bízni, mert megtörténhetnék, hogy igen sokan elhanyagolnák gyermekeik vallási nevelését. Fölöslegesnek tartjuk továbbá szót vesztegetni a fölött, hogy a mi iskolai és felekezeti állapotaink egészen mások, mint a francziáké, s a mi ott talán helyén való (?), az mi nálunk teljesen helytelen lenne. Ha a mi iskolai viszonyaink között is itt-ott előfordulnak hibák, tévedések a hittanítás keresztülvitelében, azokat javítani, elenyésztetni kell is, lehet is, — de azért senkinek, a ki józanul itéli meg állapotainkat, nem lehet eszeágában, hogy a francziák e nemű kísérletezését hazánkban megvalósítani óhajtsa.

De térjünk vissza ismertetésünk tárgyára. A francia legújabb közoktatási törvények a tanítónak a községgel szemben az eddiginél sokkal nagyobb önállóságot biztosítanak. Ezelőtt ki volt téve a községi közegek zaklatásainak, most pedig ezektől függetlené lett s {fizetését is az államtól kapja. A tanítói állás biztosítására szolgál különösen egy egészen új intézmény. A törvény ugyanis elrendeli, hogy minden departementben egy elemi oktatásügyi tanács alakíttassék, a melynek tagjai a következők: a megyei préfekt mint elnök, az akadémia-inspektor, két elemi tanügyi felügyelő, a megyei tanító- és tanítónőképző-intézetek igazgatói, négy departementi tanácsos, végül két elemi tanító és ugyanemly tanítónő. Megjegyzendő, hogy a tanítókat s tanítónőket saját kartársaik választják. Látható ebből, hogy a tanács összeállításánál a törvény tekintettel volt arra, miszerint ottan úgy az állam és a departement, mint a tanfelügyelet és a tanítók érdekei megvédve legyenek; sőt gondoskodva van arról is, hogy eme tanácsban a vallástanítók vagy magánoktatók ügyei is oltalmat találjanak, a mennyiben ez utóbbiak sérelmeik tárgyalása alkalmából feljogosíttatnak, hogy a departementi oktatásügyi tanácsba két képviselőt küldhessenek.

A tanács igen jelentékeny jogokkal van felruházva. Először is hatalmában áll, hogy a tanítók, tanítónők s vallásoktatók elleni panaszokban ítéljen. Így tehát jelenleg a tanügyi munkái nincsenek kitéve a préfekt vagy az akadémia-inspektor önkényének, holott régebben elég-szer előfordult, hogy büntetve, állásuktól megfosztva lettek a nélkül, hogy a sujtó ítéletet megérdemelték volna. Ha pedig a departementi oktatásügyi tanács ítéletét nem tartják igazságosnak, jogukban áll a főiskolai tanácshoz fellebbezni, a hol szintén több választott tag foglal helyet.

A tulajdonképeni fegyelmi eljáráson kívül a megyei okt. tanácsnak hatalmában áll ellenőrizni a tantervek és iskolai rendeletek, törvények végrehajtását s a tanítás módszerét; véleményeket nyilváníthat egyes iskolaszervezési s átalakítási ügyekben, javaslatait a közoktatási miniszternek tudomására juttatja. Befolyást gyakorol a tanítók alkalmazása és előléptetése körül; évenként a felügyelők jelentései alapján kimutatást készít azokról a tanítókról, a kiket kinevezésre vagy előléptetésre ajánlatba hozni szükségesnek tart. Csak is a tanács által ajánlatba hozottak közül van joga az akadémia-inspektornak és a préfektnek valakit kinevezni. Emé megszorításnak az a célja, hogy ez által minden egyes tanító képességének elismerés és jutalom nyujtassék.

A tanítók jogainak biztosítása mellett gondoskodni akar a francia törvényhozás arról is, hogy a tanügy napszamosai munkájokhoz mért javadalmazásban részesüljenek. A fizetésre vonatkozó tervezet épen most fekszik a parlament előtt. Emé tervezetnek egyik leglényegesebb pontja abban áll, hogy jövőre a férfi- és nőtanítók egyforma javadalmazást kapjanak. A javaslat készítői szerint az eddigi fizetésbeli megkülönböztetés nem indokolt, a mennyiben a nőktől épen azt a képesítést kívánják meg, mint a férfaktól s ugyanazon munkára és felelősségre kötelezik amazokat, mint ezeket, jogtalanság volna tehát a nőket kevesebb fizetésben részesíteni. A francia törvényhozás tehát szakítani akar az eddigi előítéle-

tekkel s a nőknek épp azon jogokat akarja biztosítani, mint a férfiaknak. A tervezet szerint a tanítók és tanítónők öt osztályba lennének sorozva, még pedig az első 2200, a második 1900, a harmadik 1600, a negyedik 1300 és az ötödik 1000 frank fizetési kategóriába. Ezen kívül minden község köteletségében áll, hogy a tanszemélyzet részére szabad lakásról gondoskodjék. Nagyobb városokban a tanítók pótlékban is részesítendők; a pótlék a lakosság számaránya szerint állapítatik meg. Öt-öt évenként a tanítók fizetési osztályzata emelkedni fog, egészen a második fokozatig; az első osztályba pedig csak azok juthatnak, a kik a megyei iskolai tanács és az akadémia-inspektor által erre a kitüntetésre kiválasztatnak. Az első fizetési osztály tehát a tanítói érdem elismerésének legmagasabb fokául leme fentartva.

(Vége köv.)

Zajzon Dénes.

A beszéd- és értelemgyakorlatok paedagogiai és didaktikai jelentősége.

(Folytatás.)

Ha a beszéd- és értelemgyakorlatok a szemléltetés elvéből kiindulva a gyermekek felfogásához mértén és a természetszerű tanítás elvéülhetetlen törvényei szerint kezeltetnek, lehetetlen be nem látnunk, miszerint azok a beszéd, az értelem és a kedély kimivelésére a legjótékonyabb befolyást gyakorolják, az olvasmányok megértését megkönnyítik, a későbbi fogalmazásoknak biztos alapot keritenek, a reáliák részletes feldolgozhatása érdekében már most az alapot megvetik. Kétségtől több „lekkületi anyagot“ (Gesinnungsstoff) nyújtanak mint a Herbart-Zilleristák meséi, a melyekből tanításuk kiindulva, az eszmetársulás törvénye szellemében az ismereteket kibővítvén, mindenféle eredményt vélnek elérhetni; míg a valóságban gyökeredző beszéd- és értelemgyakorlatok az élet tényezőivel hatnak a lekkültre és annak kimivelésére reálisabb alapot nyújtanak.

A következőkben iparkodunk, az előadottak nyomán, e tárgyról való nézetünket összefoglalni.

A beszéd és értelemgyakorlatok képezik az I. és II. elemi osztályok tanításának törzsfaját, a melyből később a részletező oktatás ágai hajtanak ki. Minél egészségesebb és fejlődöttebb ezen törzs, annál hatalmasabbak lesznek ennek ágai.

Didaktikai jelentőséggel bírnak azért, mert a tanítást élénkítik s azt a gyermekek előtt kedvessé teszik; sok rendszeres anyaggal bővítik, a gyermek lát- és ismeretkörét; az ész rendszeres működéséhez szoktatván, az összes szellemi erőket sokoldalulag fejlesztik; a gyermek beszéző tehetségét rendkívül gyarapítják; míg anyagilag és alakilag kiváló képző erővel bizván: a tanulót tulajdonképen a későbbi nagyobb mérvű szellemi diszciplínákra alkalmassá teszik.

Paedagogiai (nevelői) jelentőségük pedig a következőkben sarkallik: A gyermek életének és szülőföldjének (községének) legfőbb mozzanatait a gyermek szemei elé állítják; ezen momentumok, továbbá az emberek közötti és ezeknek az Istenhez való viszonyuk felderítésével szív- és er-

kölcsönösítő hatásuk tagadhatatlan. Az észnek világosságot nyújtanak, a szívnek melegséget. Velük és általuk nemcsak oktatunk, hanem művelünk is. Így az ész művelődése párhuzamosan halad a kedélyvilág fejlesztésével.

A gyakorlatok költői része: a költemények, elbeszélések, mesék, regék, adomák, talányok, alkalmazott példabeszédek és közmondások — amennyiben alkalom adtán a tárgyalásba szerencsésen beleszövődnek — a lélek benső szemlélő képességét igénybe veszik és a legjobb hangulatot keltik. Ezen kellemes hangulatoknak későbbi visszaidézésében állandó értékkel bírnak. Legtöbbször egy elbeszélés vagy mese valamely elvont fogalom illusztrálására nagyobb szolgálatot tesz mint a legrészletesebb bölcsesleti definíció, a melynek itt abszolúte helye nincsen. Természetesen kívánatlik, hogy szemléltető módon domborodjék itt ki az eszme.

Nem különben alkalom nyílik itt az erkölcs különféle neveit: jelesen a szülők, a tanító, az emberek és állatok iránti szeretetet, a vakok és a többi szerencsétlenek iránti részvétet, a rendszeretet, a becsületességet stb. érvényre juttatni s így az erkölcsi érzeteknek a gyermekben szilárd alapot biztosítani.

Ezekből kiviláglik, mily sokoldalú irányban lehet a beszéd- és értelemgyakorlatoknak hasznát venni. Csak helyesen kivetett dispoziciók utáni szorgos elkészülés, az ügy iránti lelkesülés válik itt szükségessé, hogy ily nagy fontosságu czélok propagálásában a jó ügynek hasznos szolgálatot tehessünk és általuk gyermekeinkben az értelmi és morális tökélet minél nagyobb mérvben gyarapíthassuk.

És most e tárgyban a módszeres eljárásra akarunk rövid vonásokban reflektálni.

Szemléltetés (érezékeltetés) nélkül nem képződhetik tiszta, világos fogalom. Világos és határozott fogalmak nélkül nem alkothatunk helyes ítéletet. Ha nem volnának megdönthetetlen ítéleteink: nem lehetne alaposan gondolkodnunk, elmélkednünk, okoskodnunk. — Amennyire csak lehetséges, szemléltessük a valóságos tárgyat, annak főbb részeit, tulajdonságait, anyagát, hasznát stb. A valóságos tárgy hiányában mutassuk meg annak mintázatát (állatoknál kitömött példányokat) stb. Ezek hiányában a képet, vagy ha az sincs, nyújtunk rövid pregnans leírást vagy hivatkozás történet a világos ismeretekre, tapasztalatokra.

Diesterweg idevágó alapelve az: „Először a tárgyat és aztán az annak megfelelő szót.” — A tárgy részleteinek megismertetésénél legyünk tekintettel a következő methodikai utasításra:

„Óvakodjunk a túlságos részletezéstől. A gyermeki lélek gyengébb felfogási erejénél fogva inkább az egészet hatja át s csak segítségünkkel képes a részletekbe hatolni. Tudományos felaprózása a nyújtandó ismeretanyagának nem a népiskolába való. A mit itt a gyermek szeme elé állítunk: az kidomborodott, könnyen megszemlélhető egész legyen és ne csak az emlékezetet gyarapítsa, hanem a lélek magasabb tehetségeit: a gondolkodó és ítélőtehetséget, a képzelő erőt és a kedélyt fejlessze, nemesítse.“ [Dr. Sachse, Paedagogium.] Ide vonatkozik még Jean Paul ismert mondása: „A gyermeknek a legjobb eléggé jó.”

A puszta szemlélet azonban még nem minden. 1. A valódi felfogás, a tulajdonképeni megértése a dolognak csak akkor érhető el, ha a gyermek felfogásához, nyelvbéli képességéhez mért módon a tárgyat s annak főbb részeit megismertetjük, megvilágítjuk és a megszemléltetteknek megfelelő fogalmak, annak szóbeli képeivel együtt szellemi tulajdonunkká válnak. 2. Következik az újonnan megismert tárgynak viszonyítása az eddig ismert hasonló tárgyakhoz. 3. A gyermek részéről kívánjuk aztán az újonnan magáévá tett és általa szerzett fogalomnak, ítéletnek stb. saját nyelvén való előadását. Az ide vonatkozó költemények, versek, ének stb. tartalmát, a mennyire csak lehetséges, a gyermekek saját nyelvén mondassuk el és kérdéseinkre a gyermekek mindég egész mondatokban feleljenek.

Ezen eljárás érdekeltséget keltve, észfejlesztő, kérdező és beszéltető modorban történik úgy pedig, hogy a gyermek az ismereteket jóformán saját erejéből, saját hozzájárulásával megnyeri mintegy saját lelkében teremti. A gyermekek így folyton folyvást gondolkodnak, beszélnek s így nem az anyag sokasága határozza meg ezen tantárgy értékét, hanem az, hogy általa a beszéd- és értelem gyakorlása tántoríthatlanul célba vésztetik.

Vége a kérdés e részleténél még egy pár szót.

Közönséges dolog, hogy az embereknek egy tárgyról elágazó véleményeik vannak. Általánosságban a többség véleményében rejlik az igazság nagyobb sulya. Így vagyunk a beszéd- és értelemgyakorlatokkal is. Az új kor paedagogusainak többsége, mióta Pestalozzi a szemléltetés elvét érvényre juttatta s ezen elvnek megfelelően új tantárgy keletkezett, megegyezik abban, hogy a különleges „szemléleti oktatás“ a beszéd- és értelemgyakorlatok az alsóbb osztályokban mint önálló tantárgy joggal helyt foglalhatnak. Azonban vannak olyan methodikusok is, — sőt Pestalozzi idejében Niethammer magát a szemléltetés elvét is elvetette, — kik semmiféle önálló értéket nem tulajdonítanak a beszéd és értelemgyakorlatoknak és azokat legfőleg az egyes tanítási ágaknál bevezetési képen akarják alkalmazni. Az érték meghatározása fölött is folyik még a harcz. Az egyik párt azt kívánja, hogy csak a reáliák tanítására szolgáljanak, a másik párt még azt sürgeti, hogy azok csakis a beszéd fejlesztése érdekében álljanak. Az „alapszó“-módszer hívei: a német Vogel, Thomas, Klauwell, Kehr stb. azt kívánják, hogy ezen gyakorlatok egy-egy tanítási tervre való tekintet nélkül vezessék be az írva-olvasást; így tehát békóban lévén, a nevezett módszer nyügében sínylenek és önállóságukból kivetkőztetnek. Cél és terv nélkül beszélnek erről vagy arról a szemléltetendő tárgyról, úgy a mint annak szóképe az írástannak megfelel. Pedig épen abban rejlik ezen gyakorlatok képző ereje, hogy azok a gyermekek életkörükből veszik a megbeszélendő anyagot és egységes, összhangzatos terv szerint az emberi tehetségek legkiválóbbjainak: a beszéd- és értelem kifejlesztésében megbecsülhetetlen szolgálatot tesznek. S itt Dittes ide vonatkozó nézetével zárom be ezen fejtegetésemet: „Nekem épen olyan jogosulatlannak tetszik a szemléltető oktatást az írva-olvasás tanításától függővé tenni, mint ezt amattól, vagy épen olyan jogosulatlannak tartom egy műkedvelő-egylettől felhozott azon mo-

dort, a mely szerint mesékből alkotott „lelkületi oktatás“-sal az írás, olvasás és számolás tanítását egybekapcsolják. Jelszavunk; tehát legyen: a beszéd és értelemgyakorlatok minél intenzívebb és rationalisabb továbbfejlesztésére törekedni.

(Folytatása következik.)

Almásy János.

Iskolai értesítők.

6. **A nyiregyházi** államilag segélyezett alsófokú ipariskola értesítője, az 1886-87-ik iskolai évről. Szerkesztette Pazár István, e. é. igazgató. — Tartalom: 1. Egy értekezés. 2. Az ipariskolai bizottság s a tanító testület tagjainak névsora. 3. Az iskola számára előírt általános tanterv. 4. Az év története. 5. Költségelőirányzat. 6. Az inas „ifjúság“ névsora: kimutatva, hogy hány éves, milyen vallásu, s miféle mesterségű. (Hogy milyen tanuló, az nem tartozik senkire se.) 7. A munkakiállító „tanoncok“ névsora. 8. Értesítés a jövő évre. 9. Statisztika.

Ha nem mondanók is, nyilván való, hogy a legfontosabb rész az év története. Fontos a miatt, ami benne van, s a miatt, ami benne nincs egyaránt. Benne van, hogy az „ifjúság“-ot intették a takarékosagra; hogy a jövő évben lesz isk. tak. pénztár; (az elmúlt év értesítője.) hogy a tanítókat újabb három évre megválasztották; hogy felolvastak egy leíratot, a mely 900 sz. a. kelt; hogy megrendeltek 40 db. „tanulvaskönyv“-et; hogy az ipariskolai bizottságba beválasztották H a b z s u d a tanítót; hogy a beírás szept. 12-ikén vette kezdetét; hogy felolvasták a „rendtartási és fegyelmi szabályokat;“ hogy a „tanoncok rendetlen iskoláztatása, a tanórák pontatlan látogatása“ ellen a hatóság semmit se tett: (nagyon szép!!!) hogy a tanuló ifjúság (ne tessék megijedni!) kielégítő szorgalommal látogatta a tanórákat s igyekezett ismereteit bővíteni: (hogy bővítette-e s hogyan és mennyiben, arról hallgat a krónika.) hogy néhány tanuló rendetlen, nyers, illetlen magaviseletű volt. (az se a laikus, se a szakközönséget nem érdekli, hogy ezek jó irányba vezetésére mily nevelői eljárást gyakoroltak.) hogy az „ifjúság“ közt hólyagos himlő-járvány volt; hogy a ministeri biztos kegyes ígéretet tett, hogy az államsegély felemelését — java s o l n i fogja; hogy „kevesen törődtek fokozni a tanoncok szorgalmát és előhaladását:“ hogy az értesítőt 400 példányban kinyomatták s a tanulók jutalmazására husz (20) forintot fordítottak. Nem tesszük hozzá, hogy: stb. stb., mert az év története teljesen ki van merítve. — Tehát ezek voltak benne. Nem voltak benne a következők: stb. stb. stb., tízszer, huszszor, ötvenszer, százszor és a többi.

Egyébb bírálatot nem tartunk szükségesnek.

7. **A keszthelyi** községi elemi fiu- és leányiskolák értesítője az 1886-7. évről. Szerkesztette Bányaai Károly igazgató. — Tartalom: 1. Egy értekezés. 2. Az iskolai év története. (Semmi nevezetes sincs benne.) 3. Tanfelügyelőség, iskolaszék, tanító-testület névsora. 4. Tanulók név és érdemsorozata. 5. Statisztika.

„A tanulók erkölcsi magaviselete és szorgalma jónak mondható.“ „Az egészségi viszonyok teljesen kielégítők.“ Az eredmény mégis ez:

472 tanuló közül elégtelen **208.** jeles csak 90, jó 174. Ehhez tessék még hozzá gondolni, hogy (nem számítva 4 hitoktatót és 2 kézimunka tanítót) a 472 gyermeket 9 tanító tanította, s így általánosságban 1 tanítóra alig jutott 53 gyermek! Elégséges és elégtelen volt fíuosztályokban: az I. a) osztálynak körülbelül $\frac{1}{4}$ része, az I. b) osztálynak a fele, II. osztálynak $\frac{1}{5}$ része, III. osztálynak k. b. $\frac{1}{4}$ része, IV. osztálynak $\frac{1}{3}$ része; leányosztályokban: I. osztálynak a fele, II. osztálynak $\frac{1}{3}$ része, III. osztálynak fele, IV. osztálynak $\frac{1}{3}$ része — Ezek alapján bátran ki lehet mondanunk, hogy a tanítótöbblet nem tette meg kötelességét.

Vegyesek.

— A BUDAPESTI TANÍTÓK SEGÉLY-EGYESÜLETÉNEK pénztárosa szíves tudomásul hozza az érdeklelt tagtársaknak, hogy f. é. augusztus hóban csak 1-én és 2-án állhat az egyesületi tagok rendelkezésére és pedig a VII. ker. Wessélynyi utczi iskolában mindenkor d. e. 9—12 óra között.

— A tandíj a középiskolákban. A vallás- és közoktatásügyi m. kir. miniszter, f. évi 28299. szám a'tt a következő rendelet intézte valamennyi tankerületi kir. főigazgatóhoz. — Azon fokozott követelések, melyek mai napság a művelt államok oktatásügyében, kiváltképen pedig a tanítás és nevelés eszközeinek gondos méltatásában nyilvánulnak, nekem is feladatommá teszik, hogy iskoláinknak; nevezetesen a közművelődés tekintetében oly fontos középiskoláknak a sikeres működés anyagi biztosítékait mentől nagyobb mértékben megadjam. Az épületeknek nevelési és egészségügyi tekintetben való rendbehozása és gondozása, a szemléltető oktatáshoz szükséges tanszereknek és a tudomány nélkülözhetetlen segédeszközeinek beszerzése a törvény követelte párhuzamos osztályok felállítására mind oly feladatok, melyeknek megoldása folytonos gondolkodásom és törekvésem tárgyát képezi. — Középiskoláink e czélbavett fejlesztése természetesen nagy anyagi áldozatokkal jár, melyeknek évről-évre mind nagyobb mértékben bekövetkező szaporodását azonban az állampénztár, de még inkább a tanulmányi alap a jelen körülmények közt meg nem bírja. Hogy e bajon segítsék, illetőleg középiskoláink anyagi szükségleteiről korunk színvonalához képest kellőleg gondoskodhassam, szükségesnek láttam az állampénztárból és a tanulmányi alaphól fentartott gimnáziumok tandíját, mely a külföldiekénél annyira is sokkal esekélyebb, a jövő 1887-Siki tanév elejétől kezdve a fővárosban 24 frtről 30 frtra, a vidéken 18 frtről 24 frtra felelni, annyival is inkább, mert a szegénysorsu, de jó előmenetelű tanulók a tandíj fizetése alól úgy, mint eddig, ezentul is fel fognak mentetni. A reáliskolák tandíja marad az eddigi. Kelt Budapesten, 1887. évi július hó 15-én.

— A „Magyarországi Központi Fröbel nőegylet“ gyermekkertészno képzőintézetében 1887—88 tanévben az előadások f. é. szeptember első napjaiban veszik kezdetüket, miért is mindazok, kik magukat gyermekkertésznoökké kiképezni s ekkép tiszteletre méltó állásra szert tenni óhajtanak, felhivatnak hogy folyamodványukat f. é. augusztus hó 30-áig az egylet iskolaügyi bizottságának elnökénél, Rosenzweig-Saphir Sarolta urhölgnél (lakik Magitsziget, nagy szálloda 237. szám) vagy pedig Péterfy Sándor urnál, az intézet igazgatójánál (lakik: VII. ker. Damjanich-utca 3. szám) nyújtsák be. A felvétel feltételei: 1. betöltött 16-ik korév; 2. egészséges testalkat; 3. feddhetlen előélet; 4. gyermekek iránti szeretet; 5. a magyar nyelv bírása szóban és írásban; 6. tartoznak négy elemi és két polgári iskolai osztály, esetleg 6 elemi osztály bevégzését tanusító bizonyítvány, és kereszt- illetőleg születési levél bemutatása mellett, felvételi vizsgának is alávetni magukat. A gyermekkertészno képző-tanfolyam két évig tart. A növendékek kivétel nélkül díjtalan tanításban részesíttetnek és a taneszközökkel is az egylet költségén láttatnak el, étkezés, ruházat és lakásról maguk gondoskodnak. Együttel közöljük, hogy a jövő tanév elején okleveles tanítónók számára külön tanfolyam nyitattik. Az ezen tanfolyamot hallgatni akaró tanítónók folyó évi szeptember 15-ikéig jelentkezhetnek az elnökségnél.

— **Kuriozum.** A Londonban megjelenő »The Education« című tanügyi szaklap írja hogy Lo w t h e r Ágost tanító egy terjedelmes emlékiratot intézett a közoktatásügyi miniszterhez (?) melyben többek között a következőket mondja: „Hosszu tanítói pályámon nagy gondnal összeállítottam mind ama helyesírási hibákat, melyeket növendékeim feladataikban elkövettek. Szolgálatot vélek tenni most, midőn a helyesírás egyszerűsítésén dolgoznak, ha ezen helyesírási hibák tárárt Sirhez juttatom.” Erre Sir William Harcourt, közoktatásügyi miniszter következőleg válaszolt: „Igen tisztelt Tanító úr! Az ön által hozzám juttatott helyesírási hibák tárárt már azon egy oknál fogva sem használhatják tudósaink, mivel saját memorandumában 107 helyesírási hibát fődöztem fel, miből önként következik hogy az említett hibák tára igen hiányos összeállítással dícselkedhetik.

— **Emancipált kisasszonykák.** Már t. i. oly kisasszonykákra van szó, a kik maguk emancipálták magukat a társadalmi szokások s az illendőség szabályai alól. Az illetők a „művelt” német nemzet kötelekébe tartozó »honleányok«. A m. gleichbachi, városi, felsőbb leányiskola növendékei közül ugyanis sokan férfiruhát öltöttek magokra s az ottani gymnasium tanulóival estéinkint sorra járták a városka korezmait. Egy ideig csak ment ez a mulatság, de végre is kitűdött s a kisasszonyokat szégyenszemre kirekesztették az iskolából. — Biz ez furcsa historia! Tán a legfurcsább benne az a — kirekesztés. Nem kirekeszteni kellett volna azokat a könnyű véru leánykákat. — jegyzi meg igen helyesen a Budapest — hanem berekeszteni szigorubb fegyelmi korlátok közé. Mert most meg van ugyan torolva e bűn, de a szerencsétlen leánykák előtt egyáltalában nincs elvágva a bukáshoz vezető út.

— **Németországi gyermekmenhelyek.** A gyermekmenhelyek előjárói, vezetői és barátjai majnai Frankfurtban tartották ez idén első egyetemes gyűlésüket Dr. Z w i c k tanfelügyelő a gyermekmenhelyek jelentőségéről értekezett, mely után kifejeltt eszmécsereben a következő lényegesebb tételekben történt megállapodás: A fiugyermek menhelyek fontosabbak mint a leányoké. Mind a fiu- mind a leánygyermek menhelyek kötelesek azonban a szegény tanköteles gyermekeket ápolásba venni, főleg azokat kik a házi ótalom hiányában el is pusztulhatnának. A feladat megoldása egy társadalmi erővel megalakított és fentartott szabad egyesületre vár, de kell, hogy e mellett az állam, a község és az egyház is támogassák. Nehogy a szülők természetadta köteleességüktől egy könnyen fölmentessenek, gyermekmenhelyek csak akkor és ott alapítandók, a hol azok megalakítása elengedhetetlen szükség. A gyermekmenhelyek, ne iskolák legyenek, hanem a szülői ház helyettesítői. Több szónok azt is hangsúlyozta, hogy a fölveendő gyermek szülői köteleztessenek egy csekély összeg lefizetésére is.

— **Utánzásra méltó.** A sziléziai kormány némely iskolákban elrendelte, hogy az új tanévtől kezdve minden tanító tavalyi tanítványaival föllép a következő felsőbb osztályba és így végig vezeti őket valamennyi osztályon. Nevelészeti szempontból kiszámíthatatlan jó eredményekre vezet eljárás ez, melynek üdvös voltát belátja minálunk is minden elfogulatlan paedagogus, de hát hiába, pedagogiai szempontok mellett néha egyéb szempontok is szoktak dominálni az iskola világában!

— **Nyilvános nyugtázás.** (IX. Kimutatás.) Eperjes, Nagy-Károly és Toroczko községek tűz által károsult tanítói számára ujabban a következő adományok folytak be:

101. Szekesfehérvár egyház-megyei róm. k. tanító-egyesületek: 5—5 frt. összesen 15 frt.

102. Lakatos Sámuel, Maros-Vásárhely 1 frt.

Kamat fejében begyűlt: — 52 kr.

Az eddigi gyűjtés és kamat főösszege: 809 frt 39 kr.

Wehner Gyula József, egyesül. alelnök.

Szerkesztői üzenetek.

W. Gy. Gödöllő. Jövő esütörtökön minden bizonynyal. — **Sz. L.** Rohits. Üdvözet az ismerősöknek. A gráci kollega érdeklődését örömmel veszzmél. Igéretére számíttunk. — **a + b.** Utána nézzünk s zárt levélben értesítjük. — **Sz. J. Z.-Szt.-Gróth.** Hozzánk tévedt levelés illetékes helyére juttattuk. — **V. L.** Szegszárd. Intézkedtünk.

Nyom. Müller K., ezelőtt Münster K. könyvnyomdájában. II. ker., fő-utca 20.